

Standpunt Oriëntering

December 2015

Ten gevolge van de actuele gebeurtenissen is de Gentse Studentenraad van mening dat het standpunt omtrent oriëntering moet worden herzien. De Vlaamse overheid streeft in de nabije toekomst naar een oriënteringsproef op Vlaams niveau, die alle hoger onderwijsinstellingen zou overkoepelen. In se is de Gentse Studentenraad niet tegen het implementeren van dergelijke oriënteringsproef, maar het is niet blind voor de nadelen ervan. Verder is de Gentse Studentenraad van mening dat dergelijke oriënteringsproef slechts een momentopname kan zijn uit een veel breder en degelijk onderbouwd oriënteringstraject. De Gentse Studentenraad pleit dan ook voor een verbeterde afstemming tussen het secundair en hoger onderwijs, en stelt enkele praktische ideeën voor. Tot slot eindigt dit standpunt met suggesties naar de onderwijsinstellingen en naar de Vlaamse overheid.

1. Inleiding

Leerlingen die het secundair onderwijs succesvol afronden, komen onmiddellijk voor één van de grootste uitdagingen van hun leven te staan: het maken van een goede studiekeuze (de zogenaamde oriëntering). Maar ook heel wat hogeschool-, en universiteitstudenten worden af en toe - al dan niet uit noodzaak - geconfronteerd met de moeilijke opdracht om van richting te veranderen (de zogenaamde heroriëntering). Het is daarom van groot belang dat deze oriëntering al op een vroege leeftijd begint en gezien wordt als een voortdurend traject. De Gentse Studentenraad pleit voor een degelijk uitgebouwd oriënteringstraject, waarbij de student op maat begeleid wordt voor zijn/haar studiekeuze. De Gentse Studentenraad wil aldus een studentgericht en proactief oriënteringsbeleid.

De laatste maanden is er veel gezegd en geschreven geweest omtrent dit onderwerp. Zo kan uit de beleidsnota van de Vlaams minister van Onderwijs, Hilde Crevits, worden opgemaakt dat de Vlaamse regering streeft naar een vernieuwd oriënteringstraject. Een overkoepelende, Vlaamse oriënteringsproef zou hierin een sleutelrol spelen ¹, deze zou tegen Pasen 2016 in werking treden. Ten gevolge hiervan, is de Gentse Studentenraad van mening dat het standpunt omtrent oriëntering moet worden herzien.

In dit standpunt wordt allereerst de context geschetst rond het thema oriëntering. Verder wordt er stilgestaan bij de huidige oriënteringsproef die momenteel plaatsvindt aan de UGent, namelijk de SIMON-test. De achtergrond waaruit deze SIMON-test ontstond wordt uitgelegd, en ook worden er enkele kritische bedenkingen omtrent de test geformuleerd. Verder wordt er dieper ingegaan op het ruimere idee van een oriënteringstraject, waar er enkele concrete ideeën worden aangereikt om de begeleiding in zowel het secundair als het hoger onderwijs te verbeteren. Op basis van dit standpunt zal er een vraag van de Gentse Studentenraad volgen aan enerzijds rector Anne De Paepe, en anderzijds Vlaams minister van Onderwijs Hilde Crevits.

¹ Beleidsnota Onderwijs 2014 - 2019, Hilde Crevits

2. Oriënteringsproef

2.1 Context

Om het begrip oriëntering te omschrijven, hanteren we de definitie die ook de Vlaamse Vereniging van Studenten gebruikt, namelijk: *“Oriëntering of studieoriëntatie heeft betrekking op alle acties en handelingen die ondernomen worden in het secundair en hoger onderwijs met als doel het studiekeuzeprocess van de student te optimaliseren”*². Oriëntering kan dus gezien worden als initiatieven die genomen worden om de leerlingen secundair onderwijs te begeleiden naar de best passende studierichting in het hoger onderwijs. Tevens slaat het op de begeleiding die studenten in het hoger onderwijs krijgen over hun studietraject. Dit alles kan dus worden beschouwd als een oriënteringstraject. Eén van de manieren om te kijken of het al dan niet nodig is om te werken aan een betere oriëntering, is te kijken naar de slaagpercentages in het hoger onderwijs. Momenteel zijn deze ondermaats. Zo blijkt dat minder dan de helft van de studenten hoger onderwijs, effectief slaagt voor zijn of haar eerste jaar.³ Meer dan de helft van de studenten slaagt er niet in om zijn diploma te halen in de daarvoor voorziene tijd⁴, en studieduurverlenging is dan ook meer regel dan uitzondering.

Uiteraard is ook de Gentse Studentenraad een voorstander van middelen zo efficiënt mogelijk te besteden, en begrijpen we dat deze momenteel niet optimaal besteed worden in het hoger onderwijs. Ook voor ons is het opkrikken van de slaagpercentages een doel, alsook het zo maximaal mogelijk beperken van studieduurverlenging. Echter zijn we van mening dat dit niet mag voortkomen uit een besparingslogica, die momenteel wel gehanteerd wordt in het hoger onderwijs. We zijn niet blind voor het feit dat slaagkansen in het hoger onderwijs sociaal gestructureerd worden, en dat ook zaken zoals motivatie en persoonlijke achtergrond van belang zijn. Daarom is de Gentse Studentenraad van mening dat dergelijke economische overwegingen niet het uitgangspunt mogen zijn voor het uittekenen van een oriënteringsbeleid. We pleiten er dan ook voor dat dergelijk beleid moet worden opgesteld met de belangen van de belangrijkste stakeholder voor ogen: de student.

² Infofiche Oriëntering, Vlaamse Vereniging voor Studenten.

³ Vlor-advies 2013 Advies over de versterking van het studiekeuzeprocess in de overgang van secundair naar hoger onderwijs.

⁴ Vlor-advies 2015 Advies over aanpassing van de decretale bepalingen inzake studievoortgang.

Onder een oriënteringsproef, zoals die door de minister Crevits wordt voorgesteld, kan worden verstaan: een verplichte, niet-bindende test. Verplicht, omdat alle leerlingen in de derde graad van het secundair onderwijs verplicht zouden zijn om deze af te nemen.⁵ Niet-bindend betekent dan weer dat de resultaten van deze test niet gebruikt kunnen worden om studenten te verhinderen een studie aan te vatten. Tot dusver werkten verschillende hoger onderwijsinstellingen aan een eigen proef, die telkens hun eigen studierichtingen als resultaten had. Zoals eerder vermeld, is het echter de bedoeling om op basis van deze bestaande oriënteringsinstrumenten een overkoepelende, Vlaamse oriënteringsproef uit te bouwen die gevalideerd en instellingsneutraal is.⁶ Deze zou in de nabije toekomst al geïmplementeerd worden, en al vanaf Pasen 2016 uitgerold worden. De Gentse Studentenraad wil van meet af aan duidelijk stellen dat zij tegen de evolutie naar een bindend karakter is van deze test. Deze test mag dan ook niet na de proefperiode in de toekomst worden gezien als een volwaardige ingangsproof. De student moet ten allen tijde de kans blijven hebben om zijn gewenste studierichting aan te vatten, onafgezien van diens voorspelde slaagpercentages.

2.1 SIMON-test

Een goed voorbeeld van dergelijk oriënteringsinstrument dat werd uitgebouwd door onze eigen Universiteit Gent, is uiteraard de Studievaardigheden en Interesse MONitor – oftewel de SIMON-test. Deze werd sinds dit academiejaar al massaal ingevuld door studenten eerste bachelor. De afgelopen jaren werd er heel wat gesleuteld aan deze proef, voornamelijk vanuit enkele bevindingen die aan de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen werden gedaan. Zo blijkt dat slechts 36,1 % van de eerstejaars in staat is te slagen voor zijn eerste jaar.⁷ Op basis van zes indicatoren, waaronder aantal uren wiskunde gevolgd in het secundair onderwijs en begrijpend lezen, blijkt dat de slaagkansen van een student vrij accuraat te voorspellen zijn. Het doel van de test is enerzijds om de zogenaamde risicostudenten te identificeren, anderzijds studenten zo goed mogelijk te informeren over een studiekeuze die aansluit bij hun potentiëel.⁸ De eerstejaarsstudenten aan de UGent werden sinds dit academiejaar aangemoedigd tot het invullen van de test, en er werden zelfs middelen en mankracht ingezet om de resultaten te verwerken en de studenten te begeleiden. Echter merken we uit recente cijfers dat de SIMON-test momenteel zijn doel mist. Zo blijkt dat voor 11,9% van de

⁵ Beleidsbrief Onderwijs minister Crevits 2015-2016

⁶ Beleidsbrief Onderwijs minister Crevits 2015-2016

⁷ Basic mathematics test predicts statistics achievement and overall first year academic success, Lot Fonteyne et al.

⁸ Vraag het aan SIMON!, Lot Fonteyne & Wouter Duyck

studenten voorspeld wordt dat de hij of zij zal falen in zijn of haar opleiding. Deze risicostudenten worden persoonlijk uitgenodigd om op gesprek te komen bij een begeleider die hen verder kan helpen en eventueel heroriënteren. Echter blijkt dat van al deze studenten, over de hele Universiteit Gent nog maar 10 studenten op dergelijk adviesgesprek zijn gegaan.

Het is ook van belang te wijzen op enkele andere bezwaren die er gemaakt kunnen worden tegen de SIMON-test. Allereerst blijkt dat de test nog niet volledig op punt staat. Van nog niet alle faculteiten zijn er momenteel slaagpercentages beschikbaar, en de Gentse Studentenraad stelt zich dan ook de vraag op basis van welke criteria de resultaten dan worden berekend. Verder is het van belang dat er meer en betere dataverzameling nodig is voor de test. Er zijn nog niet voor alle opleidingen voldoende gegevens beschikbaar, dus is het voorbarig om op basis hiervan een voorspelling te geven. Daarnaast worden sommige opleidingen slechts op basis van één of twee indicatoren in het interesseprofiel bevraagd. Om een hele studierichting daarin samen te vatten, lijkt vrij arbitrair. Er moet dan ook waakzaam worden gebleven zodat verschillende studierichtingen niet zomaar onder dezelfde noemer gestoken worden. Er dient plaats te blijven voor nuances die eigen zijn aan de opleiding en een bijpassend interesseprofiel.

Tot slot houdt de huidige SIMON-test geen rekening met de achtergrondkenmerken van de student. De UGent redeneert als volgt: *“Deze slaagkans is bovendien ongevoelig voor irrelevante studentenkenmerken: studenten uit kansengroepen hebben even vaak lage en hoge slaagkansen als andere studenten.”*⁹. Echter blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat slaagpercentages en kans op drop-out wel degelijk in belangrijke mate sociaal gestuurd worden.¹⁰ Het is dan ook van belang steeds stil te staan bij het persoonlijk verhaal van de student, onafgezien van diens begincompetenties of achtergrondkenmerken. De SIMON-test moet daarom ook ten allen tijde beschouwd worden als een momentopname, en zeker indien dergelijke test een verplichtend karakter heeft moet er voorzichtig worden omgesprongen met de resultaten die hieruit voortkomen. De Gentse Studentenraad is dan ook kritisch tegenover het opleggen van de SIMON-test, maar erkent tegelijkertijd de nood aan meer wetenschappelijk onderzoek omtrent risicostudenten.

⁹ Persbericht UGent ‘Oriënteringsinstrument SIMON helpt ook eerstejaarsstudenten’.

¹⁰ Sociale ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs: 10 jaar later, Verbergt et al.

3. Oriënteringstraject

De Gentse Studentenraad erkent dan ook het nut van de SIMON-test, en bijgevolg ook van een overkoepelende Vlaamse oriënteringsproef, als het advies van dergelijke test gekaderd wordt in een oriënteringstraject. Dit oriënteringstraject moet daarom ruimer uitgebouwd worden en meer omvatten dan enkel deze momentopname. Met een oriënteringstraject wordt dan ook de hele periode van de oriënteren bedoeld, waar de leerlingen al reeds in het secundair onderwijs aan beginnen. Echter kan uit de geringe slaagpercentages ook worden afgeleid dat de eindtermen van het secundair onderwijs momenteel niet correct afgestemd zijn op de begintermen van het hoger onderwijs. We zijn daarom van mening dat zowel de secundair -als de hoger onderwijsinstellingen inspanningen zouden moeten leveren om deze kloof te dichten. De Gentse Studentenraad stelt dan ook enkele maatregelen die de stap van het secundair onderwijs naar hoger onderwijs zouden kunnen vergemakkelijken.

3.1 Secundair onderwijs

De Gentse Studentenraad streeft naar een vlotte samenwerking tussen het secundair en het hoger onderwijs. Momenteel is er nog veel ruimte voor verbetering wanneer het gaat om secundaire onderwijsinstellingen die hun leerlingen op een vlotte manier naar het hoger onderwijs doen doorstromen. De Gentse Studentenraad streeft dan ook voor enkele maatregelen op Vlaams niveau, die deze doorstroom zouden doen optimaliseren. Net zoals minister Crevits ¹¹, legt ook de Gentse Studentenraad een belangrijke rol weg voor de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) in het oriënteringstraject. Enerzijds is het belangrijk om in de leerlingen het doorstroomgericht onderwijs, zijnde de studierichtingen uit het Algemeen Secundair Onderwijs (ASO), goed te informeren over welke studierichtingen in het secundair, goed aansluiten bij welke studierichtingen in het hoger onderwijs. In de laatste graad van het secundair onderwijs zou men hier des te zwaarder op moeten inzetten. Leerlingen dienen ten allen tijde goed geïnformeerd te worden, en hebben persoonlijke begeleiding nodig bij de keuze naar hoger onderwijs. Dergelijke persoonlijke begeleiding kan bestaan uit adviesgesprekken enerzijds, en klassikale infomomenten anderzijds.

¹¹ Beleidsbrief Onderwijs minister Crevits 2015-2016

Niet enkel over het aanbod aan studierichtingen moet helder gecommuniceerd worden naar de leerlingen. Ook over de praktische kant van hogere studies dient te worden stilgestaan. Leerlingen dienen dan ook geïnformeerd te worden over zaken zoals studiepunten, studieloopbaan en trajectbegeleiding. Daarnaast zouden de CLB's instaan om ook de leraren te begeleiden. Zij spelen vaak een belangrijke rol bij het adviseren van de leerlingen. De generatie leerkrachten die nu voor de klas staat werd echter nog niet geconfronteerd met studiepunten of studievoortgangsmatregelen. Hoger onderwijsinstellingen zijn de afgelopen jaren namelijk grondig veranderd. De CLB's zouden de leerkrachten dan ook op een regelmatige basis informeren over het steeds veranderende aanbod aan studierichtingen, alsook de veranderende studievoortgangsmatregelen in het hoger onderwijs. Kortom, de Gentse Studentenraad pleit ervoor dat het CLB niet enkel een aanspreekpunt voor de leerlingen secundair onderwijs zal vormen, maar ook een actieve tussenschakel van de leerling en leerkracht wordt.

Verder is de Gentse Studentenraad van mening dat er op secundaire scholen extra infosessies over het hoger onderwijs georganiseerd moeten worden. Zo zou er een systeem uitgewerkt kunnen worden waarbij oud-leerlingen worden uitgenodigd op hun voormalige secundaire school om uitleg te komen geven aan zesdejaars. Dergelijke initiatieven bestaan in sommige scholen al, maar zijn volledig afhankelijk van de goodwill van enkele leerkrachten. We pleiten er dan ook voor dat een draaiboek voor dergelijk initiatief moet worden opgesteld door de Vlaamse overheid, zodat zulke infosessies in de toekomst in elke doorstroomgerichte secundaire school, op een kwalitatieve manier kunnen doorgaan.

3.2 Hoger onderwijs

Ook voor de studenten in het hoger onderwijs pleit de Gentse Studentenraad voor een betere persoonlijke begeleiding. Net zoals de UGent, die momenteel al extra inzet op studie- en trajectbegeleiders. Zij vormen een erg belangrijk aanspreekpunt voor studenten en staan vaak in voor het heroriënteren. Vaak zijn deze diensten echter overwerkt en ervaren studenten er lange wachtrijen in cruciale periodes van heroriëntering. Daarom is de Gentse Studentenraad voorstander van het zo efficiënt mogelijk besteden van de tijd van deze begeleiders en is dan ook te vinden voor de nodige groepsbegeleiding. Zo kunnen er workshops plaatsvinden op maat van de studierichting van de studenten, die adviserend zouden werken. Het is echter ook belangrijk om begrip te hebben voor het verhaal van elke individuele student, en hiervoor moeten de begeleiders natuurlijk de nodige tijd

kunnen uittrekken. We blijven daarom ook voorstander van een persoonlijke aanpak bij de begeleiding, die plaats laat voor het verhaal van de student zelf. In geen geval mag de begeleiding enkel bestaan uit het afwerken van een checklist. Verder kan worden opgemerkt dat studie- en trajectbegeleiders zich voornamelijk focussen op eerstejaars. Echter vindt de Gentse Studentenraad dat ook de ouderejaars moeten kunnen rekenen op een sterke inhoudelijke en praktische begeleiding, en we pleiten dan ook voor een betere opvolging. Er moet dan actief worden gewerkt aan het onderscheiden van de probleemstudenten en de studenten die door omstandigheden een minder goed jaar hebben.

Verder pleit de Gentse Studentenraad voor een pro-actieve manier om slaagkansen te verbeteren. Een praktisch voorstel dat we naar voren schuiven, is het uitbreiden van het aanbod aan zomercursussen. Momenteel worden in enkele faculteiten aan de UGent al initiatieven genomen om studenten met een eventuele achterstand bij te scholen en op niveau te brengen. Deze cursussen worden bij aanvang van het academiejaar gegeven en kunnen studenten bijscholen waar nodig. Deze zomercursussen, bijvoorbeeld de zogenaamde 'Boekhoudweek' aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, bestaan momenteel echter enkel op initiatief van enkele faculteiten, en worden dus niet vanop centraal niveau georganiseerd. Echter is het aan elke faculteit relatief goed geweten welke vakken de grootste struikelblokken zijn en kan hierop ingespeeld worden. Inleidende cursussen statistiek, talen, fysica, etc. zijn dan ook maar enkele voorbeelden van dergelijke cursussen. Het nut van de zomercursussen zou uiteenvallen in twee delen. Enerzijds helpt het de student om diens basiskennis op peil te brengen en zal het mettertijd dus leiden tot hogere slaagpercentages. Anderzijds kan het ook gezien worden als een oriënteringsinstrument, dat al in een vroeg stadium de student kan doen inzien dat dit al dan niet een studierichting is die hem/haar ligt. Op deze manier kan er in een vroege fase al geheroriënteerd worden. De zomercursussen zouden het best georganiseerd worden in september, voor aanvang van het academiejaar.

Ook een hervorming van de verschillende mentor-programma's aan de UGent stelt de Gentse Studentenraad voor als maatregel. Zo bestaat er momenteel het universiteitsbreed vak 'Coaching & Diversiteit', dat nieuwe eerstejaars wegwijs wil maken door hen een mentor aan te duiden. Verder zijn er ook op facultair niveau initiatieven die nieuwe studenten helpen bij de inhoudelijke en praktische kant van hun studies, zoals bijvoorbeeld peter- en meteravonden van facultaire kringen of mentorprogramma's door de faculteit. Zulke initiatieven zouden echter uitgebouwd moeten worden in een overkoepelend mentorprogramma, uitgeschreven door het centraal niveau van de UGent en

concreet uitgewerkt door de facultaire niveaus. Dit zou best samengaan met een grootschalige campagne rond de start van het academiejaar, zodat studenten zeker van het bestaan van het mentorprogramma op de hoogte zouden worden gebracht. De zogenaamde risicostudenten zouden op deze manier vanaf een vroeg stadium een betere begeleiding krijgen.

4. Conclusie

Met dit standpunt wil de Gentse Studentenraad graag de oriënteringsproblematiek opnieuw op de agenda zetten. Er werd stilgestaan bij het beleid van de Vlaamse regering, dat volop werkt aan een oriënteringsproef. De Gentse Studentenraad is in se niet tegen dergelijke proef, maar wil deze optimaal doen kaderen in een ruimer uitgebouwd, pro-actief oriënteringstraject. Zowel op niveau van de onderwijsinstellingen, als op Vlaams niveau moet er gestreefd worden naar het uitwerken van dergelijk oriënteringstraject. Enkele concrete voorstellen naar de secundaire onderwijsinstellingen toe werden gemaakt, met telkens een sleutelrol weggelegd voor de CLB's. Voor de hoger onderwijsinstellingen werd er gewezen naar het belang van persoonlijke begeleiding, het nut van zomercursussen en een suggestie naar een vernieuwd mentorprogramma. Alle maatregelen die hier werden voorgesteld dienen de belangen van de student ten allen tijde voorop te stellen. Het is de student die deze moeilijke keuze moet maken, en het is aan de instellingen om zo ondersteunend mogelijk te zijn.

5. Referenties

1. Beleidsnota Onderwijs 2014 - 2019; ingediend door mevrouw Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs; Vlaamse Regering (Link: <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-onderwijs>)
2. Infofiche Oriëntering, Vlaamse Vereniging voor Studenten (Link: <http://www.vvs.ac/sites/default/files/Infofiche%20Oriëntering.pdf>)
3. Vlor-advies 2013 Advies over de versterking van het studiekeuzeproces in de overgang van secundair naar hoger onderwijs.
4. Vlor-advies 2015 Advies over aanpassing van de decretale bepalingen inzake studievoortgang.
5. Beleidsbrief Onderwijs 2015-2016, minister Crevits
6. Beleidsbrief Onderwijs 2015-2016, minister Crevits
7. Fonteyne, L., De Fruyt, F., Dewulf, N., Duyck, W., Erauw, K., Goeminne, K., ... & Rosseel, Y. (2015). Basic mathematics test predicts statistics achievement and overall first year academic success. *European Journal of Psychology of Education*, 30(1), 95-118.
8. Fonteyne, L., & Duyck, W. (2015). Vraag het aan SIMON!. *THEMA HOGER ONDERWIJS*, (2), 56-60.
9. Persbericht 'Oriënteringsinstrument SIMON helpt ook eerstejaarsstudenten', Universiteit Gent. (Link: <http://www.ugent.be/nl/actueel/persberichten/simon-test-vaardigheden-ugent-slaagkans-eeerstejaars.htm>)
10. Verbergt, G., Cantillon, B., & Van den Bosch, K. (2009). Sociale ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs: tien jaar later. *Antwerpen, UA/Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck*.
11. Beleidsbrief Onderwijs 2015-2016, minister Crevits